

Szoták. Ezt az etnonimet KNIEZSA ISTVÁN (SzlJsz.² 511) 1836-ból adatozza. Meg is magyarázza: keleti szlovák, Ung megyei szlovák, továbbá: „A név abból való, hogy a nyelvjárásban a 'mi, micsoda' kérdőszócska *szo*-nak hangzik.” A „Slovník slovenského jazyka” (Bratislava, 1964. 4: 144) kissé más véleményt mond: „...sotácky prid.: lingv. s-e nárecie jedno z východoslovenských nářečí (v okolí Humenného)”; PESTY FRIGYES 1864-es helynévgyűjteményének adatai KNIEZSÁT igazolják. A nyelvjáróterület java részben Ungban van, de átnyúlik Zemplénbe is (éppen Homonna vidékére).

Ung megye: Alsónémeti (Nižné Nemecké): „Népesítetett felső megyékből, és pedig Zemplén felső részéből és Sárosból, mennyiben *szoták* tót ki ejtésük a' hegy köziéktől egészen különbözik”. Alsóribnice (Alsóhalas, Nižná Rybnica): „A' nép szláv úgy nevezett *szoták* nyelvű jobbára Gatholicus jámbor életű földművesek (:*Szotákok*): el nevezéssel”. Felsőnémeti (Vyšné Nemecké): „300 léleknyi népessége *Szoták* ki ejtésű Totokból álló, kik többnyire Gatholicusok.” Korumlya (Koromlak, Koroml'a): „Ezen helységnek lakosai a' dialectus szerint tiszta Ruthenek voltak hanem a' Zempléni Vas hámorokból ide szállott *Szoták* tót lakosok által rendes nyelvöket el ferdítették.” Ez utóbbi azt sugallja, hogy ruszinba oltott szlovák nyelvjárásról van szó. Zemplén megye: Cirokahosszúmező (Dlhé nad Cirochou): „...tót beszédbe nem mongya cso, hanem Szo ezért *szoták*knak nevezik.” Modra (Modra nad Cirochou): „...a nép R. Cath. tótul beszél, szo a ki fejezése, ezért *Szoták*knak nevezetik.” Szinna (Snina): „...tótul beszél, szo a ki fejezése azért *Szoták*knak nevezetik.”

A *szoták* etnonim a múlt század közepén már általánosan használt kifejezés volt. Bizonyítja ezt FÉNYES ELEK „Magyarország általános statistikája” című írása: „Tájszólásmód tekintetében nálunk a tótok eloszlata: *nyitraiakra, hornyákok-, szotákok-, trpákok- és krekácsokra.*” (vö. még Magyarföld és népei eredeti képekben. Pest, 1846. 7).

PESTY adatközlői által közölt adatok FÉNYES GeogrSz.-ban anyanyelv szerint így szerepelnek: Alsó-, Felsőnémeti: tót-orosz, Modra: tót, Alsóribnice: orosz, Korumlya: orosz, Cirokahosszúmező: orosz, Virava: orosz (értsd: ruszin). Ezekből az világlatna ki, hogy a *szoták* elnevezés valamely ruszin nyelvjárást takarna. Ezt még — Modrát nem számolva — a görög katolikus vallás is alátámasztja. Csakhogy a névadó névmás a ruszinban (és az ukránban is) *уо*. Ez hangtani abszurdum lenne. Tehát a *szoták* etnonim sem a szlovák *čo*-ból, sem a ruszin *уо*-ból nem levezethető. Ekkor kell feltételeznünk a harmadik megoldást: mégpedig a góral *co*-t. Mindent egybevetve, az alábbi megoldásra jutottam: 1. a leírások alapján a *szotákok* Észak-Zemplénből származtak. 2. elnevezésük sem nem a szlovákra, sem nem a ruszinra megy vissza, hanem a lengyelre, közelebből a góralra. Summa summarum: a *szotákok*at lengyel eredetűeknek tartom.

Nem állhatom meg, hogy ne szóljak a tulajdonnevesülésről: ha országosan nem is gyakori, de Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében több helységében is élő vezetéknev, s messze megelőzi a *Tirpák* családnevet. A megye 1998. évi telefonkönyve alapján a következő helységekben fordul elő a *Szoták* vezetéknev: Ajak, Bököny, Gégény, Jéke, Kisvárd, Mátészalka, Nyíregyháza, Nyírgelse, Nyírkarász, Nyírpazony, Ópályi és Tyukod.